

การพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG กับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข

เชิดพงษ์ วาณิชยานนท์^๑ จเร สิงห์โกวินท์^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เน้นวิพากษ์โมเดลเศรษฐกิจ BCG (เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว) ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ถึงช่องว่างที่ยังไม่ได้มีการระบุในแผนปฏิบัติการ ให้ตอบสนองเป้าประสงค์ของนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ต้องการให้ประเทศไทยเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงนับเป็นนโยบายที่มุ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ โอกาส รวมถึงความมั่งคั่งแบบทั่วถึง ทั้งยังเป็นนโยบายสาธารณะที่สามารถส่งผลให้เกิดความสุขและความยั่งยืนแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง บทความนี้ศึกษาเอกสาร “แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570” และข้อมูลเผยแพร่ในเว็บไซต์ www.bcg.in.th ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสารหลัก อีกทั้งบทความนี้ได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องต่อเนื่องของนโยบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG (พ.ศ. 2564 - 2570) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยนำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขที่อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

จากการศึกษา พบว่า แม้เอกสารจะระบุว่าเป็นแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG แต่ยังคงมีรายละเอียดแค่ระดับนโยบาย ยังไม่มีการลงรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อน ยังไม่มีการระบุถึงความมุ่งมั่นในการก่อให้เกิดการกระจายรายได้ โอกาส รวมถึงความมั่งคั่งแบบทั่วถึง อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเศรษฐกิจ BCG กับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข มีสอดคล้องในองค์ประกอบที่ 4 คือ เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม และองค์ประกอบที่ 3 ชุมชนเข้มแข็ง กับองค์ประกอบที่ 5 ในเรื่องสภาพแวดล้อมดีและระบบนิเวศที่สมดุลเท่านั้น มิติการปฏิรูปโครงสร้างทางสังคมได้ขาดหายไป ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาวะ แม้ว่าจะมีสาขายุทธศาสตร์ที่ 2 ในเรื่องสุขภาพและการแพทย์ก็ตาม ซึ่งเป็นการตอบโจทย์ด้านการบริการเรื่องสุขภาพกายที่ดีเพียงอย่างเดียว ไม่มีเรื่องสุขภาพจิต คุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาสติปัญญาและ

^๑ นักศึกษาปริญญาเอก คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. E-Mail: oftions@owlsmistry.co

^๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การเฝ้ารู้ อีกทั้งการตอบโต้กับบางกลุ่มมากกว่าในทุกฐานะ ทุกรูปแบบ โดยที่องค์ประกอบที่ 2
ครอบครัวย่อมน และองค์ประกอบที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ไม่ได้ปรากฏในนโยบายและ
เอกสารปฏิบัติงานดังกล่าว

คำสำคัญ: BCG, โมเดลเศรษฐกิจ, วิพากษ์นโยบาย, ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข

BCG economy model with Well-being and Happiness Index

Cherdphonf Vanijyananda^a Jaray Singhakowinta^b

Abstract

This article delves into the economic model of the BCG (Bioeconomy, Circular economy, Green Economy) within the framework of Critical Theory, primarily focusing on the policy voids that persist in the unarticulated aspects of the operative plan. The model is formulated as a policy instrument geared towards the equitable redistribution of income, opportunities, and inclusive economic growth. Furthermore, it is a public policy that holds the potential to authentically confer happiness and sustainability upon the people. The objectives of this paper are as follows: (1) To study the documents entitled “The Action Plan for Driving Thailand Development with the BCG Economy Model 2021 – 2027” and information published on the website: www.bcg.in.th which is the main digital communication channel. (2) To study and compare the continuity of the BCG economy model (2021-2027) and the Yu Yen Pen Suk Index (Thailand Happiness and Well-Being Index).

From the study, it was found that although the document states that it is an action plan for driving the BCG economic model, there are still only details at the policy level. The action plan has not yet been detailed. When considering the consistency of the BCG economic model with the Yu Yen Pen Suk Index There is consistency in domain no.4 (a strong and fair economy), the third domain (strong community) and the fifth domain (a good environment and a balanced ecosystem) only. The dimension of social

^a Ph.D. Student at Faculty of Social Development and Management Strategy, National Institute of Development Administration. E-Mail: aunyarut@gmail.com

^b Assistant Professor, Faculty of Social Development and Management Strategy, National Institute of Development Administration.

structural reform is missing. Whether it is domain no.1 (well-being) even though there is a strategic branch 2 in health and medicine. Which is the only relate to the physical health. It has missing to do with mental health, morality, ethics, intellectual development, and the pursuit of knowledge. The domain no.2 (being a warm family) and domain no.6 (democratic society with good governance) that miss from policy and operating documents.

Keywords: BCG, Economy Model, Criticize the Policy, Thailand Happiness Index

บทนำ

เพื่อที่จะนำพาประเทศให้ก้าวข้ามความท้าทาย หรือกับดักการพัฒนาที่กำลังเผชิญอยู่ ได้แก่ กับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา (Unbalanced Development Traps) (Suwit Maesincee, 2020) กับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง (Wealth Inequality Trap) (Thailand Science Research and Innovation [TSRI], 2020) และ กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Country Trap) (Pakdee Rattanamuk, 2018) รัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 ให้ดำเนินการนโยบายขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG อันได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-Economy) การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular-Economy) และการพัฒนาเศรษฐกิจ (Green-Economy) เป็นต้นแบบเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 และเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (Office of the National Economic and Social Development Council [NESDC], 2018) ด้วยความมุ่งมั่นที่จะผลักดันประเทศให้กลายเป็น ประเทศไทย 4.0 ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน (strength from within) เชื่อมโยงเศรษฐกิจโลก (Connect to the World) ขับเคลื่อนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านกลไกประชารัฐ รัฐบาลกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศให้ประชาชนไทยมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี (Standard of Living) ความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) และความสุข (Happiness) เป็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาแล้วจำนวน 12 ฉบับ และเข้าสู่การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 สำหรับปี พ.ศ. 2566 - 2570 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 เน้นผลักดันให้เกิดความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และคาดหวังให้เกิดฐานะความเป็นอยู่ที่ดี จนลະเลยประเทศต่าง ๆ อาทิ สิ่งแวดล้อม การสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่น การยกระดับศักยภาพ ภูมิปัญญา และจริยธรรมของมนุษย์ จนส่งผลกระทบเชิงลบในหลายมิติ และยังสร้างความเสียหายอย่างมากมาย แม้ว่าความสนใจเฉพาะความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจนั้น ได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่โดดเด่น เป็นที่จับตามองของเหล่านักลงทุนจากหลากหลายประเทศ ทำให้เกิดการลงทุนเกินกว่าที่ควรจะเป็น เกิดการเก็งกำไร การปั่นราคา ปัญหาหนี้สิน การทุจริตคอร์รัปชัน แสดงให้เห็นความบกพร่องในการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน กลายเป็นวิกฤติเศรษฐกิจหรือวิกฤตต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 ที่ส่งผลกระทบที่กระจายตัวไปหลายประเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้คนมากมายสูญเสียงานเป็นหนี้ และเกิดกรณีฆ่าตัวตายสูงเป็นประวัติการณ์ (Bank of Thailand Learning Center, 2018) ส่งผลให้ประเทศไทยติดกับดักความไม่สมดุลในการพัฒนาที่เน้นแต่ด้านเดียว

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการสะสมทุน เน้นความมั่งคั่ง ตามแนวคิดของทุนนิยมเสรีนั้น หากไม่ได้วางแผนโดยคำนึงถึงมิติอื่น ๆ ทั้งมิติสิ่งแวดล้อม มิติสังคม และมิติความสุขของผู้คนในแต่ละปัจเจกชน การผลักดันนโยบายโดยขาดการคำนึงถึงมิติเหล่านี้จะส่งผลกระทบมากมาย อาทิ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง เป็นความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนเมืองกับคนชนบท นายทุนกับลูกจ้าง คนรวยกับคนจน ช่องว่างนี้มีความแตกต่างอย่างมาก ร้อยละ 10 ของคนรวยสุด มีส่วนแบ่งรายได้เป็นร้อยละ 36.81 ของรายได้ทั้งหมด ในขณะที่คนจนสุดร้อยละ 10 มีส่วนแบ่งรายได้คิดเป็นร้อยละ 1.06 ของรายได้ทั้งหมด (Puey Ungphakorn Institute for Economic Research, 2020) ร้อยละ 10 ของคนรวยสุดถือครองที่ดินจำนวนกว่า 58.33 ล้านไร่ ในขณะที่ร้อยละ 10 ของคนจนกลับมีการถือครองที่ดินเพียงแค่ 0.07 ล้านไร่ (Suvit Maesincee, 2020) ยิ่งมีช่องว่างมากเท่าไร ยิ่งส่งผลต่อโอกาสของคนรวยที่มีมากกว่าคนจนเท่านั้น ในการนำทรัพย์สินไปต่อยอดและสร้างโอกาสได้มากกว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว ไม่ได้สะท้อนความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน การพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชน กลับสะท้อนการดำเนินงานของรัฐที่ไม่ได้คำนึงถึงประชาชนของคนอย่างแท้จริง (Chalermchai Kittisaknawin, Kosin Techaniyom, Wutthichai Arakpothchong, & Worapol Pinit, 2563)

ภักดี รัตนमुख (Pakdee Rattanamuk, 2018) วิเคราะห์ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นโมเดลการพัฒนาที่ค่อนข้างเปราะบาง ที่เน้นการเร่งการเจริญเติบโตของเมืองหลวงเป็นหลัก ละเลยชนบทและพื้นที่ในต่างจังหวัด เน้นการพัฒนาประเทศเป็นฐานแรงงานผลิต โดยดึงการลงทุนจากต่างชาติทั้งในรูปแบบทุนเงินและทุนเทคโนโลยีมาดำเนินการผลิตในประเทศ แต่ขาดกระบวนการในการศึกษาและก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ขาดการสะสมทุนทางปัญญา ประเทศไทยจึงถูกนิยามว่า เป็นประเทศที่ดูเหมือนทันสมัยแต่ไม่พัฒนา หลักจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ประเทศไทยไม่สามารถขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ได้ ไม่ว่าจะเป็น สิงคโปร์ อิตาลี ญี่ปุ่น หรือเกาหลีใต้ ในขณะเดียวกันประเทศไทยโดยภาครัฐก็ยังคงฝืนในการมุ่งเน้นที่จะเป็นประเทศฐานแรงงานการผลิต แต่ไม่สามารถแข่งขันในเรื่องต้นทุนแรงงานที่ต่ำ เมื่อเทียบกับต้นทุนแรงงานของจีนหรือเวียดนาม จึงเรียกว่าติดอยู่ตรงกลาง ไม่สามารถจะยกระดับต้นทุนแรงงาน เพราะไม่สามารถแข่งขันด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และไม่สามารถลดค่าแรงลงไปแข่งขันได้ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (Suvit Maesincee, 2020) เสนอประเทศไทยมี 2 ทางเลือกคือ เลือกที่จะปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ ถ้าทำได้สำเร็จ ประเทศไทยก็จะกลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูง อีกทางเลือกในกรณีปฏิรูปไม่สำเร็จ ก็จะตกอยู่ในภาวะที่เรียกว่า ทศวรรษแห่งความว่างเปล่าไปอีกรุ่น ด้วยแนวคิดที่มุ่งไปในทางเลือกของการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ จึงเป็นที่มาของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการขับเคลื่อนการพัฒนา

เนื้อหา

การวิพากษ์นโยบายในบทความนี้จึงแบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 การพิจารณาโมเดลเศรษฐกิจ BCG ด้วยแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ ถึงช่องว่างของนโยบายที่ยังไม่มีการระบุในแผนปฏิบัติการ ทั้งเป็นข้อเสนอให้มีการต่อยอด พัฒนา และเติมเต็มนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว ให้ได้รับการพิจารณาอย่างครบถ้วน สามารถตอบเป้าประสงค์ของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งยังเป็นนโยบายสาธารณะที่ส่งผลให้เกิดความสุข และความยั่งยืนแก่ประชาชนอย่างแท้จริง การวิพากษ์นโยบายในบทความนี้จึงอิงจากการศึกษาเอกสาร “แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570” รวมถึงข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ www.bcg.in.th ช่องทางสื่อสารหลักในรูปแบบดิจิทัล

ส่วนที่ 2 การพิจารณาเปรียบเทียบความสอดคล้องต่อเนื่องของนโยบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG (พ.ศ. 2564 - 2570) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยนำมาศึกษาเปรียบเทียบความสอดคล้องกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขที่อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นสุขร่วมกัน การศึกษาเปรียบเทียบในส่วนที่สองนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของแผนการพัฒนา เพื่อจะไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่เมื่อเปลี่ยนรัฐบาล ก็ดำเนินการเปลี่ยนแผน ก็จะไม่เห็นความสอดคล้องของนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งตามที่ได้ระบุในช่วงต้นของบทความ ถ้าแผนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขาดการคำนึงถึงมิติอื่น ๆ จะส่งผลให้การขับเคลื่อนการพัฒนามีความเสี่ยงและมีโอกาสส่งผลกระทบต่องานอื่น ๆ การเปรียบเทียบจึงไม่ได้ดำเนินการเปรียบเทียบโมเดลเศรษฐกิจกับโมเดลเศรษฐกิจ แต่เปรียบเทียบโมเดลเศรษฐกิจกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขที่ถูกสร้างบนฐานการคำนึงถึงมิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ และมิติปัจเจก ว่าเป็นนโยบายที่ครอบคลุมและก่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดความสุขตามเป้าประสงค์ในลักษณะใดบ้าง

การศึกษาพิจารณาโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในบทความนี้ผู้เขียนนำเอาทฤษฎีวิพากษ์ ซึ่งเป็นปรัชญาสังคมศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาโดยนักวิชาการสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ที่เน้นถึงการวิจยสังคมที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อจะพรรณนาหรืออธิบาย แต่เป็นการวิพากษ์สถานการณ์ให้เห็นถึงประเด็นความไม่เสมอภาค และความไม่ยุติธรรม ซึ่งต่างจากปรัชญาสังคมศาสตร์แบบดั้งเดิม หรือที่เรียกว่าแนวปฏิฐานนิยมที่เห็นว่า เป้าหมายของการวิจัยทางสังคมคือการอธิบาย ที่เน้นแต่เฉพาะการเป็นเครื่องมือในการพรรณนาถึงปรากฏการณ์ทางสังคม นักวิชาการสำนักแฟรงค์เฟิร์ตมีฐานความคิดในเรื่องของ “องค์รวม” (Holism) ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า แต่ละศาสตร์ แต่ละสาขา สามารถทำความเข้าใจสังคมได้บางมิติเท่านั้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบูรณาการสหวิทยาการเข้าด้วยกัน เพื่อจะสามารถเข้าใจสังคมในแต่ละมิติ ทั้งยังมองความเป็นจริงมีหลายระดับ ทั้งระดับพื้นผิว และระดับที่ลึกลงเพื่อค้นหากลไกเชิงสาเหตุ มิใช่การศึกษา

แบบแผนอย่างผิวเผิน แต่เป็นการบ่งชี้เกี่ยวกับกระบวนการปลดปล่อยมนุษย์ให้เป็นอิสระในการแยกแยะความแตกต่างของสรรพสิ่งที่หลากหลายได้และสามารถระบุให้ชัดถึงวิธีการในการบรรลุเป้าประสงค์ (Pichai Ratnatilaka Na Bhuket, 2016)

ส่วนที่ 1 โมเดลเศรษฐกิจ BCG กับช่องว่างเพื่อการเติมเต็ม

ในเอกสาร “แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 - 2570” ได้อธิบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG ว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 รูปแบบ กล่าวคือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งจากภายในไปพร้อม ๆ กัน โดยนำจุดแข็งของประเทศไทยอันประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาต่อยอด ยกย่องมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ ครอบคลุม 4 สาขา ยุทธศาสตร์สำคัญ ประกอบไปด้วย 1) เกษตรและอาหาร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ครอบคลุม 5 ใน 10 อุตสาหกรรม S-Curve โดยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมกันกว่า 3.4 ล้านล้านบาท และมีกำลังแรงงานอยู่ในระบบกว่า 16.5 ล้านคน ซึ่งหากมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เหมาะสม สามารถประมาณการได้ว่า ในอีก 5 ปีข้างหน้า กลุ่มอุตสาหกรรม ภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG นี้ จะสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปได้ถึง 4.4 ล้านล้านบาท ซึ่งเป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศขึ้น 1 ล้านล้านบาท และมีการจ้างงานได้กว่า 20 ล้านคน

นอกจากตัวเลขมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างงานแล้ว โมเดลเศรษฐกิจ BCG ยังมีเป้าหมายเชิงคุณภาพที่ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบไปด้วย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและทั่วถึงทั้งประเทศมากกว่า 10 ล้านคน การสร้างดัชนีความมั่นคงทางอาหารติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลกภายใน 5 ปี โดยการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงยาและเวชภัณฑ์ที่มีราคาแพง การลดความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อในคน สัตว์ และพืช การลดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนมีระบบบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวติดอันดับ 1 ใน 3 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติลง 2 ใน 3 จากปัจจุบัน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ไม่น้อยกว่า 50 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ การสนับสนุนการท่องเที่ยวทางทะเล การลดการสูญเสียสัตว์ทะเลหายาก การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน สัตว์น้ำ และปะการังให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก การสร้างสังคมฐานความรู้และการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน (Suvit Maesincee, 2020, p. 38) การเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรและองค์กร ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกอย่างเท่าทันเป็นกลไกที่สำคัญในการผลักดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG รัฐบาลจึงมีแนวทางในการยกระดับความสามารถของกำลังคน ทั้งการสร้างและพัฒนา

ผู้ประกอบการนวัตกรรมรุ่นใหม่ด้าน BCG การสร้างกำลังคนในพื้นที่ การเพิ่มนักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักเทคนิค และเพิ่มความรู้ทักษะความสามารถของบุคลากรในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และการวิจัยที่เพิ่มขึ้น

ในประเด็นการเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรและองค์กร เนื่องจากเอกสารฯ ได้อธิบายกรอบในภาพกว้างไว้ ไม่ได้ระบุถึงที่มาของการเสริมสร้างความสามารถ ผู้เขียนได้ใช้กรอบของทฤษฎีวิพากษ์ในการพิจารณาให้เห็นถึงกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทั้งในลักษณะขององค์กรรวมและแยกย่อยเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่จะดำเนินการ ผู้เขียนจึงแบ่งผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่อยู่ในภาคการศึกษาที่รวมถึง อาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา และนักเรียน โดยกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงศึกษาธิการ ควรจะร่วมในการเป็นเจ้าภาพในการกำหนดทิศทางการศึกษา ทิศทางการพัฒนา เพื่อจะส่งเสริมและพัฒนา ทรัพยากรบุคคลเหล่านี้ให้มีความสามารถที่รองรับเศรษฐกิจ BCG อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชิญกระทรวงต่าง ๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับ 5 อุตสาหกรรมที่เป็น S-Curve เพื่อให้สอดคล้องกันในทุกด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ที่จำเป็นต้องมีการบูรณาการทิศทางการพัฒนาการศึกษาว่า แต่ละกลุ่มควรจะมีความรู้และแนวคิดของ BCG ในระดับใด เพื่อแยกแยะให้แต่ละกลุ่มสามารถเสริมสร้างตามความชำนาญในระดับที่ลึกแตกต่างกัน อีกทั้งผลักดันให้เกิดงานวิจัยที่สามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่อยู่ในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง หรือสามารถต่อยอด หรือเอื้อในการเข้าสู่อุตสาหกรรมที่เป็น S-Curve ในโมเดลเศรษฐกิจ BCG นี้ กลุ่มเหล่านี้มีพื้นฐานความเข้าใจในอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายของการขับเคลื่อนนโยบายรัฐในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากเป็น S-Curve จึงอาจจะยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นภาพที่ชัดเจนในทิศทางที่จะเคลื่อนไป ภาครัฐควรมีการกำหนดแนวทางในการจูงใจและพัฒนาคนกลุ่มนี้ อาทิ การจัดหลักสูตรระยะสั้น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางการพัฒนา การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมในการพัฒนาและมีการทดสอบ หรือ การจัดทุนวิจัยนวัตกรรม เป็นต้น นอกจากการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถแล้ว รัฐจำเป็นต้องผลักดันการแก้ไขโครงสร้างรายได้เดิมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน ส่วนต่างของรายได้ส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนเป็นกำไรของเจ้าของและผู้ถือหุ้น ก็จะส่งผลให้บุคลากรที่มีคุณภาพมากขึ้นนั้นยังคงมีฐานรายได้เท่าเดิม แต่กลับมีขอบเขตความรับผิดชอบ ขอบเขตงานที่ทำมากขึ้น และยังคงติดกับดักของทำมาค้าขายได้น้อยอยู่เช่นเคย

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่อยู่ในภาคส่วนอื่น ๆ เนื่องจากโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นการเน้นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เฉพาะ 4 สาขายุทธศาสตร์ ฉะนั้นผู้ประกอบการหรือแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นสาขายุทธศาสตร์จะไม่สามารถได้รับการยกระดับและการกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบ

ทั่วถึง ตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล ในกลุ่มนี้จะรวมถึงกลุ่มที่ไม่มีงาน กลุ่มชายขอบ กลุ่มเปราะบาง กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ยากไร้ ที่เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรระดมนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบหลักสูตรการพัฒนากับกลุ่มคนดังกล่าว โดยดำเนินการผ่านทุกช่องทางที่ภาครัฐและเอกชนมีอยู่ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้เข้าสามารถเข้าถึงการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากโมเดลเศรษฐกิจ BCG อย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไปพร้อมกัน

ใจความสำคัญของการผลักดันทั้ง 3 กลุ่มจึงอยู่ที่การรูปแบบพัฒนาฝึกอบรมที่มีการออกแบบอย่างเหมาะสม เหมาะกับพื้นฐานองค์ความรู้ที่มี เพื่อให้แรงงานที่เข้ามาได้เรียนรู้ ได้มีทักษะ ประสบการณ์ที่เหมาะสม เป็นกำลังสำคัญของหน่วยงานที่ไปปฏิบัติงาน และที่สำคัญคือการมีโอกาสดำเนินการได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากปกติถ้าแรงงานมีการย้ายสายงาน ก็จะขาดประสบการณ์ความชำนาญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ไม่เท่าเดิม

ในเอกสารฯ มีการระบุยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างความสามารถ โดยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมด้าน BCG ทั้ง ธนาคารทรัพยากรชีวภาพ (Biobank) ศูนย์ประมวลผลและการบริหารจัดการข้อมูลจีโนมประชากรไทย (Genomics Thailand) ระบบการคำนวณสมรรถนะสูง (High Performance Computing: HPC) ศูนย์นวัตกรรมการผลิตที่ยั่งยืน (Sustainable Manufacturing Center: SMC) โรงงานต้นแบบไบโอรีไฟเนอรี (Biorefinery Pilot Plant) เป็นต้น (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022, p. 16) ในเอกสารฯ ไม่มีมีการลงรายละเอียดถึงเป้าประสงค์ รูปแบบการดำเนินงานของโครงสร้างพื้นฐานที่จะลงทุนดังกล่าว นโยบายนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐยังคงให้ความสำคัญกับ Hardware คือการมีองค์กร/หน่วยงาน การตั้งองค์กร/หน่วยงานใหม่ มีตึกมีอาคารที่เป็นศูนย์กลางขึ้นมา มากกว่าการพัฒนาเรื่อง Software หรือองค์ความรู้ แม้จะเป็นการกล่าวถึงต้องมีเจ้าภาพในการรับผิดชอบ แต่สิ่งที่ปรากฏคือการใช้งบในการก่อสร้าง ตกแต่ง และจัดซื้อที่มหาศาล แต่ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และยังสะท้อนการสร้างองค์กรแบบบนลงล่าง (Top-Down Hierarchy) เน้นการรวมศูนย์กลางมากกว่าการกระจายอำนาจ กระจายองค์ความรู้ไปตามภูมิภาค สร้างให้ส่วนราชการใหญ่และเยอะมากขึ้น ผู้เขียนเสนอว่า ควรประสานงานกับมหาวิทยาลัยที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เป็นเจ้าภาพผู้จัดดำเนินการ เป็นการใช้และเสริมสร้างศักยภาพองค์กรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และควรจัดสรรงบที่จะใช้กับการก่อสร้างให้กลายเป็นสนับสนุนการวิจัยและฝึกอบรม เพื่อผลักดันให้เกิดการวิจัยที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยวิเคราะห์และประเมินศักยภาพของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ สร้างแรงจูงใจในค่าตอบแทน (สามารถจัดทำเป็นพื้นที่พิเศษในการจัดจ้างทรัพยากรบุคคล) ให้เกิดแรงงานที่มีคุณภาพเข้าไปทำงาน และเป็นการกระจายองค์ความรู้จากส่วนกลางไปสู่แต่ละพื้นที่

การประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างองค์ความรู้และการสื่อสารให้กับประชาชนในทิศทางเดียวกัน ให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทั้งแนวคิด และรูปแบบการประยุกต์ใช้จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนและได้รับประโยชน์จากนโยบายโมเดลเศรษฐกิจ BCG ตามเป้าประสงค์ แต่การสื่อสารถ่ายทอดและการนำไปใช้ในวงกว้างกลับอยู่แค่นิยาม และยังมีการสื่อสารที่ไม่ครบถ้วน อาทิ บทสรุปผู้บริหารในเอกสารฯ ระบุว่า Bioeconomy มาจากความหลากหลายทางชีวภาพ และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ในเว็บไซต์ www.bcg.in.th ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารทำความเข้าใจ ความเข้าใจเกี่ยวกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ได้ให้ความหมายว่า “เป็นระบบเศรษฐกิจที่นำความรู้และนวัตกรรม โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาช่วยพัฒนาต่อยอด สร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพ และผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตรและอาหาร สุขภาพการแพทย์และพลังงาน ให้ความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม” (The National Science and Technology Development Agency [NSTDA], 2564) ในความหมายดังกล่าวไม่มีการระบุถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการให้น้ำหนักไม่เท่ากัน ส่งผลให้ความเข้าใจของประชาชนนั้นไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือโน้มเอียงไปทางความหลากหลายทางชีวภาพมากกว่า

เนื่องจากโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นการยกระดับองค์ความรู้ กลุ่มคนที่ไม่ได้มีงบในการวิจัยและพัฒนาอาจจะไม่สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดให้เกิดประโยชน์ได้ ภาครัฐควรนำเสนอตัวอย่าง รูปแบบวิธีการในการประยุกต์ใช้นำแนวคิด BCG เพื่อเป็นแนวทาง อาทิ ถ้าผู้ประกอบการร้านอาหารข้างทาง (Street Food) ซึ่งเป็นฐานรากในแง่จำนวนผู้ประกอบการ และเป็นจุดแข็งที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ประสงค์จะสร้างมูลค่าตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ด้วยนั้น ควรมีขั้นตอนดำเนินการในรูปแบบตามขั้นตอนเหล่านี้ ผู้ประกอบการเหล่านั้นสามารถใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพสร้างความแตกต่างได้ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ คุณค่า และมูลค่าให้กับกิจการของตน

ยุทธศาสตร์สาขาด้านการเกษตรและด้านอาหาร

ในเอกสารฯ ระบุว่า รัฐบาลตั้งเป้าหมายของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในปี พ.ศ. 2564 - 2570 เป็นระยะเวลา 7 ปี ที่จะเพิ่ม GDP ของการเกษตรและอาหาร โดยแบ่งเป็นเป้าหมายด้านการเกษตรเพิ่ม GDP จาก 1.3 ล้านล้านบาทเป็น 1.6 ล้านล้านบาท คือเพิ่มขึ้น 0.3 ล้านล้านบาท รัฐบาลกำหนดให้มีสัดส่วนของเกษตรมูลค่าสูง สินค้าพรีเมียมไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 หรือ 1 แสนล้านบาท และเป้าหมายด้านอาหารนั้นมีการเพิ่ม GDP จาก 0.6 ล้านล้านบาท เป็น 0.9 ล้านล้านบาท เป็นการเพิ่มขึ้น 0.3 ล้านล้านบาทเช่นกัน โดยเป้าหมายนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารทั้งระบบดังนี้: ปรับเปลี่ยนไปสู่เกษตรที่มีประสิทธิภาพสูง มาตรฐานและมูลค่าสูงด้วยการใช้การวิจัย เทคโนโลยี และ

นวัตกรรม (วทน.) ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรพรีเมียม เกษตรปลอดภัย และการเพิ่มความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร ทั้งสมุนไพร ผลไม้ เมล็ดพันธุ์ ไม้ดอก ไม้เศรษฐกิจ ไข่ แมลง และสัตว์เศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นต้น การบูรณาการการเกษตรให้มุ่งสู่ B, C และ G ในพื้นที่ (Area Based) ให้เกิดเพิ่มระบบสนับสนุนการตัดสินใจจากเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) การสร้างโรงเรือนอัจฉริยะเพื่อควบคุม เก็บข้อมูล วิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ทั้งเทคโนโลยีในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค

เมื่อพิจารณาในภาคการเกษตรที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 12 ล้านคน และมีเป้าหมาย GDP ที่เพิ่มขึ้น 0.3 ล้านล้านบาท (เฉพาะภาคการเกษตร) เท่ากับเฉลี่ยเพิ่มคนละ 25,000 บาทต่อปี (0.3 ล้านล้านบาทหารด้วย 12 ล้านคน) จะเท่ากับมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณ 2,083 บาทต่อเดือน ซึ่งแน่นอนนี่คือค่าเฉลี่ยของประชากร 12 ล้านคน แต่ในความเป็นจริง การกระจายรายได้ก็จะไม่ได้ถูกเฉลี่ยอย่างเท่ากัน ในขณะที่ตัวชี้วัดกำหนดว่าเป็นรายได้ครัวเรือนเกษตร เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 100,000 บาท/ครัวเรือน/ปี (ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน) การเพิ่มขึ้น 2,083 บาทต่อเดือนในยุคที่มีอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 7.61 (Bank of Thailand, 2022) จึงเป็นประเด็นที่น่าพิจารณาว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นในปริมาณดังกล่าวเมื่อเทียบกับระยะเวลา 7 ปี จะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ให้พ้นจากกับดักรายได้ปานกลางได้มากน้อยเพียงใด ทั้งจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด

ข้อมูลดังกล่าวคือ ค่าเฉลี่ยรายได้เป้าหมายของประชากรในภาพการเกษตรจะได้รับ แต่ยังไม่ได้อธิบายในส่วนของการลงทุน เนื่องจากการผลักดันของรัฐบาลเน้นที่การศึกษาและลงทุนด้านเทคโนโลยี การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและแปรรูปเกษตรขั้นสูงที่มากกว่าการดอง การเชื่อม หรือ การตากแห้ง ซึ่งเป็นกระบวนการพื้นฐาน ให้กลายเป็นอาหารสุขภาพ อาหารทางการแพทย์ เป็นต้น กระบวนการในการดังกล่าวอาศัยการศึกษาวิจัยและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ซึ่งการลงทุนในนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ยอดเยียม แต่ก็มีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงในปัจจุบัน งบประมาณที่เกษตรกรต้องลงทุนไปทางด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ที่มีขึ้นนวัตกรรมที่สูงขึ้นจะมีมูลค่าเท่าใด? เป็นการให้ทรัพยากรอันน้อยนิดของเกษตรกร เพื่อผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากอุตสาหกรรมคู่นาน หรือ อุตสาหกรรมอุปกรณ์และเครื่องมือทางเกษตร ผู้เขียนเสนอให้ รัฐบาลควรดำเนินการเก็บข้อมูลของเกษตรกรว่ามีจำนวนเท่าไรที่มีศักยภาพ ถือเป็นร้อยละเท่าใดต่อจำนวนเกษตรกรทั้งหมด อีกทั้งกรณีเกษตรกรที่ยังไม่มีศักยภาพในการลงทุนงบประมาณดังกล่าว ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มฐานรากที่ระมัดระวัง รัฐบาลควรมีรูปแบบวิธีการส่งเสริมที่ชัดเจน เพื่อให้เกษตรกรเหล่านี้จะได้รับการส่งเสริมเพื่อสร้างมูลค่าให้กับพื้นที่ของตนเองได้อย่างแท้จริง อีกทางหนึ่งรัฐบาลควรผลักดันให้องค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี และอุปกรณ์ต่าง ๆ มีโครงสร้างราคาที่เกษตรกรสามารถเอื้อมได้ถึง รัฐบาล

จึงควรพิจารณาความสอดคล้องระหว่างการลงทุนกับรายได้รับให้เหมาะสมในเกษตรกรแต่ละกลุ่ม ทั้งควร มีการรณรงค์ให้เกิดการลงทุนที่เหมาะสม พอเพียง ไม่เกินตัว เกินความสามารถ ตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

รัฐบาลต้องการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างราคาขายสินค้าทางการเกษตร เพื่อ เปลี่ยนจากขายเป็นตันให้กลายเป็นขายเป็นกิโลกรัม และให้สามารถเป็นสารสำคัญเพื่อเป็นวัตถุดิบสำคัญของ อุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง วัตถุดิบถือเป็นหนึ่งในห่วงโซ่อุปทาน โครงสร้างราคาของผลิตภัณฑ์ในห่วงโซ่ อุปทานนั้นขึ้นอยู่กับ ราคาวัตถุดิบ ราคากระบวนการผลิต ราคากระบวนการทำการตลาดและการขนส่ง เป็นต้น เป้าหมายของอุตสาหกรรมคือการทำการกำไร จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมจะควบคุมต้นทุนให้ระดับที่น้อยที่สุด เพื่อให้เกิดการทำการกำไรที่มากที่สุด ถ้าไม่ควบคุมต้นทุน เพื่ออุตสาหกรรมจะได้กำไรที่เท่าเดิมไม่ลดน้อยลงไปในั้น ก็จะผลักดันให้ผู้บริโภคที่จะซื้อในราคาที่สูงขึ้น หรือการมุ่งตลาดพรีเมียมที่มีกำลังซื้อสูงของอุตสาหกรรม ผู้เขียนเสนอว่า บทบาทรัฐบาลต้องเป็นศูนย์กลางในการเจรจาต่อรองกับภาคอุตสาหกรรม ให้ราคาสินค้าทาง เกษตรสามารถได้รายได้ที่เหมาะสม ไม่ถูกกดราคา อีกด้านหนึ่งบทบาทของรัฐบาลต้องเป็นการช่วยจับคู่ อุปสงค์และอุปทาน ให้เกิดตลาดใหม่ ๆ เพื่อจะหาผู้ซื้อที่มีกำลังสูงได้ มิเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ราคาจะไม่เกิดขึ้น และส่วนต่างของรายได้ยังคงตกกับอุตสาหกรรมที่เป็นศูนย์กลางนั่นเอง และบทบาทของ รัฐบาลต้องช่วยในการยกระดับโครงสร้างรายได้ของแรงงานทั้งระบบ เพื่อที่จะสามารถมีบทบาทในการเป็นผู้ กำหนดราคาขายสินค้าได้ตามคุณภาพของผลผลิต เมื่อผู้ผลิตได้กำหนดราคาแต่โครงสร้างรายได้ภายในประเทศ ไม่เพิ่มขึ้น ก็จะกลายเป็นภาวะข้าวยากหมากแพง สินค้ามีการเพิ่มราคา แต่คนภายในประเทศไม่มีกำลังในการ จับจ่ายใช้สอย ซึ่งในเอกสารฯ ยังไม่ได้ระบุแผนในการยกระดับโครงสร้างด้านรายได้ภายในประเทศที่ชัดเจน ไม่ได้ก่อให้เกิดความเข้มแข็งจากภายใน

ในเอกสารฯ ได้ระบุว่า พื้นที่เพาะปลูกของประเทศกว่าร้อยละ 90 มีการเพาะปลูกพืชเพียง 6 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน ผลจากการพัฒนาที่เน้นการปลูก พืชเชิงเดี่ยวที่เป็นพืชเศรษฐกิจ และเกษตรพันธสัญญา ที่รับประกันรายได้ของเกษตรกร โดยพืชเหล่านี้ถูก ทำให้เป็นสินค้าโภคภัณฑ์ที่มีโครงสร้างราคาที่ต่ำ ราคามีการผันผวนตามอุปทานในตลาดโลก และสภาพ ภูมิอากาศในประเทศ ส่งผลให้ราคารับซื้อจากบริษัทที่เป็นตัวกลางมีราคาที่ต่ำเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิต ที่สูง ตามที่เอกสารฯ ได้ระบุไว้ว่าเป็นการผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย แต่เกษตรกรก็ต้องจำใจในการ แลกเปลี่ยนแม้ได้ราคาที่น้อย เพื่อแลกกับความมั่นคงในการมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเสนอว่า แม้วัตถุดิบประสงค์และความปรารถนาของรัฐบาลที่จะเปลี่ยนรูปแบบ จากการผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย (More for Less) ไปสู่การผลิตสินค้าพรีเมียมที่ ผลิตน้อยแต่สร้าง รายได้มาก (Less for More) นั้น โดยการใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มาผลักดัน แต่แผนการ

ดำเนินงานยังไม่มีภาระที่ชัดเจนว่า (1) จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ที่มากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่เพาะปลูกของประเทศที่ปลูกพืชเพียง 6 ชนิด โดยปลูกพืชทั้ง 6 ชนิดที่เป็นสินค้าโภคภัณฑ์เหมือนเดิม แต่ใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ให้มีประสิทธิภาพและสร้างผลผลิตให้มากขึ้น หรือ (2) จะสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนพืชพันธุ์ในการเพาะปลูกบนพื้นที่ร้อยละ 90 ดังกล่าวให้มีความหลากหลายมากขึ้น แล้วใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) เป็นตัวช่วยในการควบคุมการเพาะเลี้ยง หรือ (3) พัฒนาพื้นที่ร้อยละ 10 ที่เหลือ ที่ไม่ได้ปลูกพืชทั้ง 6 ชนิดดังกล่าว ให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ และใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ

ทิศทางการดำเนินงานทั้ง 3 อย่างย่อมส่งผลการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในกรณีที่รัฐบาลสนับสนุนในการดำเนินงานแบบที่ 1 ให้สามารถใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) เพื่อจะเพิ่มประสิทธิภาพบนพื้นที่เดิม เนื่องจากรายได้ปัจจุบันของเกษตรกรมีอัตราเฉลี่ยที่ต่ำอยู่แล้วตามที่เอกสารฯ ได้รับรู้ เกษตรกรจึงไม่สามารถมีงบประมาณในการจัดสรรเพื่อยกระดับตนเองให้สามารถใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้ ก่อนประกาศใช้นโยบายรัฐบาลควรมีการกำหนดทำในรูปแบบพื้นที่ศึกษา (Sandbox) ในแต่ละพื้นที่ว่า ถ้าใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) กับพื้นที่เพาะปลูก 6 ชนิดดังกล่าว จะสร้างผลผลิตมากขึ้นเป็นเท่าไร ซึ่งผลผลิตที่เพิ่มขึ้นนี้ รัฐบาลต้องเป็นคนกลางในการเจรจากับภาคอุตสาหกรรม เพื่อยกระดับหรือเปลี่ยนหลักคิดในเรื่องของการใช้ปริมาณสินค้าเกษตรที่มากมาแลกเปลี่ยนกับค่าตอบแทนรายได้ที่เท่าเดิม เนื่องจากโครงสร้างราคาของผลผลิตไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้กล่าวข้างต้น

การดำเนินงานแบบที่ 2 ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงประเภทพืชพันธุ์ในการเพาะปลูก แสดงว่าเกษตรกรจะไม่มีผลผลิตเพื่อขายต่อบริษัทที่เป็นตัวกลางในปริมาณที่เท่าเดิม ก็จะทำให้เกิดการขาดรายได้ในช่วงเปลี่ยนผ่าน จากพืชที่เป็นสินค้าโภคภัณฑ์ทั้ง 6 ชนิด ไปสู่ช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ ลองผิดลองถูกในการพัฒนานวัตกรรมให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพตามเป้าประสงค์ ในช่วงการขาดรายได้นี้ รัฐบาลควรจะต้องมีแผนดำเนินการในการรองรับความเสี่ยงนี้ อีกทั้งเมื่อมีการเปลี่ยนผ่าน แสดงว่า บริษัทที่เป็นตัวกลางก็จะขาดแคลนผลผลิตในการจัดส่งตลาดต่างประเทศ เมื่ออุปทานขาด ราคาของผลผลิตจะสูงขึ้น จะส่งผลต่อการกีดกันทางการค้าและการกีดราคาจากผู้ซื้อในต่างประเทศหรือไม่?

การดำเนินงานแบบที่ 3 ซึ่งถือเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า รัฐบาลได้ทำการประเมินหรือไม่ว่าพื้นที่ร้อยละ 10 จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อก่อให้เกิดรายได้ 3 แสนล้านบาทตามที่ตั้งเป้าไว้หรือไม่ กรณีที่มีการประเมินแล้วว่า พื้นที่ร้อยละ 10 สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและก่อให้เกิดรายได้ตามจำนวนดังกล่าว ก็จะเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจสำหรับพื้นที่ที่เหลือ และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการอย่างชัดเจน

ตามที่เอกสารฯ ได้ระบุถึงผู้ประกอบการอาหารและผลิตภัณฑ์รายใหญ่ มีความได้เปรียบและมีความพร้อมในการปรับธุรกิจไปสู่การผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ ตามกระแสความนิยมของสังคม แต่สำหรับในกลุ่มอาหารระดับกลางและอาหารพื้นบ้าน ผู้ประกอบการร้านอาหารมีมากกว่า 1 แสนราย (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022, p. 38) ที่มีปัญหาเรื่องคุณภาพมาตรฐาน ความปลอดภัย มลพิษทั้งควันและน้ำทิ้ง เป็นต้น มีความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องผลักดันให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และมีนโยบายส่งเสริมในการปรับตัวตามกระแสความนิยมของสังคมให้ทันทั่วทั้งที่และประยุกต์ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพสร้างความแตกต่างได้ อีกทั้งในเอกสารฯ ยังระบุ ตัวชี้วัดเป้าหมายของอุตสาหกรรมอาหาร กำหนดให้มีการจ้างงานในอุตสาหกรรมอาหารกลุ่มใหญ่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 5 หมื่นตำแหน่ง แสดงให้เห็นการเน้นน้ำหนักของภาครัฐยังคงเป็นกลุ่มอาหารกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มทุนในการผลักดันและขับเคลื่อน แทนที่จะเป็นการวัดที่การขยายและเติบโตของผู้ประกอบการ SMEs หรือ ผู้ประกอบการอาหารริมทาง มากกว่า

ทั้งยังกำหนดตัวชี้วัดเรื่องการลดการสูญเสียอาหาร (Food Loss) จากร้อยละ 30 ให้เหลือร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2567 และร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2573 ในประเด็นนี้มีความน่าสนใจ เนื่องจากระบบการเก็บข้อมูลยังไม่มีความชัดเจน และไม่แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของการสูญเสียอาหารมาจากภาคส่วนไหน การสูญเสียอาหารจากกลุ่มอาหารกลุ่มใหญ่มีจำนวนเท่าไร และผู้ประกอบการ SMEs และ ผู้ประกอบการอาหารริมทางมีจำนวนเท่าไร สัดส่วนของกลุ่มไหนมีมากกว่าน้อยกว่ากัน และจะลดให้เหลือตามเป้าหมายจากกลุ่มไหน ภาครัฐควรมีการระบุที่ชัดเจนถึงทิศทางรูปแบบการเก็บข้อมูลและการพัฒนา

ยุทธศาสตร์สาขาด้านสุขภาพและด้านการแพทย์

แม้ว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางการแพทย์และสุขภาพอันดับต้น ๆ ของเอเชีย การรองรับการบริการทางแพทย์และสุขภาพสำหรับรองรับผู้ป่วยต่างชาติ ถือว่าเป็นศักยภาพที่โดดเด่นในการให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Tourists & Medical Tourism) และติดอันดับที่ 6 ของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ และเป็นศูนย์กลางการวิจัยทางคลินิก ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์และผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีรายได้จากการวิจัยทางคลินิกมากถึง 8.8 พันล้านบาท แต่อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยยังคงนำเข้าผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรมรวมกันกว่า 1 แสนล้านบาท ซึ่ง 3 ใน 4 เป็นการนำเข้ายารักษาโรคผลิตภัณฑ์ในกลุ่มชีวเภสัชภัณฑ์ (Biopharmaceutical) เช่น วัคซีน โปรตีนเพื่อการรักษา และแอนติบอดี เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสูงมากและประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้า เช่น ยา Pembrolizumab ที่ใช้รักษาโรคมะเร็งหลายชนิด มีค่าใช้จ่าย 1.5 แสนบาทต่อครั้ง ซึ่งผู้ป่วยต้องรับยาทุก 3 สัปดาห์ ติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี (Ministry of Higher Education, Science, Research and

Innovation, 2022, p. 39) อีกทั้งระบบสาธารณสุขยังไม่ครอบคลุม และยังมีพื้นที่ให้พัฒนามาตรฐานการบริการ นโยบายสวัสดิการให้กับคนไทยในประเทศ ผู้เขียนเสนอว่า ควรจะผลักดันให้ดึงเม็ดเงินจากต่างประเทศ มาช่วยสนับสนุนและส่งเสริมสวัสดิการให้กับคนไทยในประเทศที่จะมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากศักยภาพด้านการบริการทางการแพทย์ดังกล่าวไม่ได้สะท้อนถึงการกระจายรายได้ไปสู่พื้นที่ชุมชน แต่กระจุกอยู่ในกลุ่มเครือโรงพยาบาลที่มีศักยภาพในการรองรับผู้ป่วยต่างชาติ อีกทั้งองค์ความรู้ด้านการแพทย์เป็นองค์ความรู้เฉพาะทาง จึงต้องอาศัยการพัฒนาบุคลากรทางสุขภาพและการแพทย์เป็นจำนวนมาก ชุมชนยังมีองค์ความรู้ในด้านนี้น้อยอยู่

เพื่อให้เรื่องสุขภาพและการแพทย์ได้มีการกระจายการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่น รัฐบาลจึงควรนิยามให้เรื่องสุขภาพเป็นเรื่องการส่งเสริม ดูแล ป้องกัน ให้มีสุขภาพที่ดี (Preventing) ส่วนนิยามเรื่องการแพทย์เป็นการรักษา (Healing) ชุมชนท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพได้ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมุนไพร และอาหารเพื่อสุขภาพ ในขณะเดียวกันในเรื่องการรักษาก็จะเป็นกลุ่มเครือโรงพยาบาล หรือ Wellness center ในการดูแลรองรับ เป็นต้น

ในเอกสารฯ ได้ระบุตัวชี้วัดในสาขาด้านสุขภาพและด้านการแพทย์ โดยแบ่งเป็น

1) สาขายาและวัคซีน: มีการระบุการเพิ่ม GDP เป็น 9 หมื่นล้านบาท แต่ไม่ได้ระบุว่าเพิ่มจากอะไร เรื่องการลดการนำเข้ายาไม่น้อยกว่า 7.5 พันล้านบาทต่อปี โดยการพัฒนาและวัคซีนภายในประเทศ แต่ไม่ได้มีการระบุประเภทของยาที่จะพัฒนาเพื่อลดการนำเข้า โดยที่น่าจะประเมินจากฐานข้อมูลเรื่องโรคที่ผ่านมามีคนไทยและผู้ป่วยชาวต่างชาติ มีสถิติเป็นโรคอะไรในอันดับต้น ๆ เปรียบเทียบกับราคายาในการรักษา เพื่อจะเลือกที่จะลดการนำเข้ายาอะไร

2) สาขาเครื่องมือแพทย์: มีการระบุตัวชี้วัดว่า สร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคม 1 แสนล้านบาท มีการระบุที่มาว่าเป็นมูลค่าการส่งออกเครื่องมือแพทย์สะสม 5 หมื่นล้านบาทภายในปี พ.ศ. 2570 ซึ่งเป็นตัวเลขรายได้อันเดียวกันหรือไม่ มีการเพิ่มการจ้างงาน 5,000 คน มีการเพิ่มการเข้าถึงเครื่องมือแพทย์ให้ประชาชนในภูมิภาคและชนบท 1 ล้านคน มีการเข้าถึงเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ราคาแพงในภาวะวิกฤตได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 1 แสนคน

มีการระบุตัวชี้วัดว่า จะมีสัดส่วนเข้าถึงบริการจากเทคโนโลยีขั้นสูงด้านสุขภาพของคนไทยเพิ่มขึ้น 1 แสนคน และมีจำนวนผู้เข้าถึงยารักษาแพงได้ในภาวะวิกฤตเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 2 หมื่นคน แต่ในรายงานไม่ได้ระบุเงื่อนไขว่าควรเป็นกลุ่มไหน อาจจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้ออยู่แล้วก็ได้ ซึ่งไม่ได้ตอบโจทย์ความเหลื่อมล้ำในสังคม อีกทั้งควรจะปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการบริการ

ด้านสุขภาพให้ดีขึ้นมากกว่า อาทิ ไม่ต้องไปต่อคิวยาวนานที่โรงพยาบาล ไม่ต้องไปแต่เช้าเพื่อรับบัตรคิว และใช้เวลาทั้งวัน เป็นต้น

สิ่งที่ไม่ได้ปรากฏในเอกสารฯ คือ การพัฒนาองค์ความรู้ด้านสมุนไพรไทย แพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่น ให้ถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม มาขับเคลื่อนมากขึ้น และแผนงานและขั้นตอนที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีองค์ความรู้ในเรื่องนี้ เพื่อสามารถพัฒนาการบริการและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และองค์ความรู้ งานวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถนำมาทำเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้ อาทิ การใช้เส้นใยของต้นไม้นี้ในการทำเป็นผ้าก๊อช การใช้ไผ่ในการทำเป็นฝือกอ่อน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์สาขาด้านพลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและครอบคลุมทุกภาคส่วนนั้นคือพลังงาน แม้รัฐบาลจะมีการจัดทำแผนพลังงานทดแทน และประเทศไทยเองจะมีศักยภาพในการผลิตพลังงานทดแทนในระดับสูง ด้วยแหล่งวัตถุดิบที่มาจาก พืช ผลผลิต และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ขยะ และของเสียจากกระบวนการผลิต รวมถึงพลังงานจากแสงอาทิตย์ แต่เป้าหมายของรัฐบาลตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2561 - 2580 มุ่งผลิตพลังงานทดแทนจากร้อยละ 16.5 ในปี พ.ศ. 2562 ให้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ของปริมาณการใช้พลังงานในปี พ.ศ. 2580 การเพิ่มขึ้นดังกล่าวถือว่าการเพิ่มขึ้นแบบเชิงซ้ำ ใช้ระยะเวลานานกว่า 20 ปีในการพัฒนาเพื่อให้ได้แค่ร้อยละ 30 ของปริมาณการใช้พลังงาน การผลักดันที่ล่าช้าส่งผลให้ครัวเรือนไม่ได้รับประโยชน์ทั้งในแง่ค่าใช้จ่ายและโอกาสการมีสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร

รัฐบาลค่อนข้างมีความเชื่อในอุตสาหกรรมไบโอรีไฟเนอรี (Biorefinery) ว่าเป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคตของประเทศไทย ด้วยการกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักในการผลักดันยุทธศาสตร์ในสาขาด้านพลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพว่า จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางไบโอรีไฟเนอรีแห่งอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2570 (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022, p. 157) อุตสาหกรรมไบโอรีไฟเนอรี เป็นการแปรรูปชีวมวล ด้วยกระบวนการทางกายภาพ เคมี และ/หรือชีวภาพ เพื่อให้ได้เป็นผลิตภัณฑ์ฐานชีวภาพ (Bio-Based Products) ที่มีมูลค่าสูง ส่งผลต่อหลายภาคส่วน เช่น เคมีชีวภัณฑ์เพื่อเกษตรปลอดภัย เป็นต้น โดยหลักสำคัญคือ การให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตที่ยั่งยืน ซึ่งเกิดจากการนำวัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (Renewable Resources) เนื่องจากประเทศไทยมีวัตถุดิบตั้งต้นเช่นในกลุ่มแป้ง น้ำตาล รวมถึงวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่เป็นเซลลูโลส จึงอาจจะเป็นช่องทางหนึ่งเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร แต่ในแง่การทดลองวิจัยและพัฒนานั้นยังมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูง เกษตรที่มีวัตถุดิบจึงได้รายได้จากเพียงแค่ค่าวัตถุดิบในการทดลอง แต่อาจจะไม่

คํมทุนในการดำเนินการวิจัยและทดลองด้วยตนเอง แม้ว่าผลิตภัณฑ์เป้าหมายที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมไบโอรีไฟเนอรี จะประกอบด้วยเคมีชีวภาพ ชีวเภสัชภัณฑ์ อาหารเสริมสุขภาพ แต่ก็ยังถือว่าเป็นช่วงเริ่มต้นในการวิจัยและพัฒนาต้นแบบเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ในระดับต่าง ๆ

แม้ในเอกสารฯ จะระบุว่า ผลิตภัณฑ์ชีวภาพ (Biobased Products) เป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งสกัดจากวัตถุดิบธรรมชาติ ตลาดมีความต้องการสูง อาทิ ชานอ้อยกิโลกรัมละ 1 บาท เมื่อพัฒนาเป็นสารประกอบที่ใช้ในการผลิตเครื่องสำอางและอาหารมูลค่าจะเพิ่มเป็นกิโลกรัมละ 260 บาท และเพิ่มเป็นกิโลกรัมละ 1,000 บาท เมื่อพัฒนาเป็นสารประกอบ ในการผลิตยา หรือใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิตพลาสติกชีวภาพ (Bioplastic) แต่การที่เกษตรกรจะสามารถสกัดเป็นสารตั้งต้นดังกล่าวไม่ได้เป็นเรื่องง่าย จำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างทั้งองค์ความรู้ เทคโนโลยี งบประมาณ อีกทั้งกระบวนการในการแลกเปลี่ยนของเสีย (Industrial Symbiosis) ให้สามารถกลับมาใช้ใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น การนำก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยจากภาคอุตสาหกรรม หรือการผลิตก๊าซชีวภาพไปใช้ในการเพาะเลี้ยงสาหร่าย เป็นต้น กระบวนการเหล่านี้ยังไม่ได้มีการดำเนินการและเชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้ประกอบการขาดแรงจูงใจในการดำเนินการเรื่องนี้ เพราะต้องใช้แรงพลังในการขับเคลื่อนที่สูง ผลิตภัณฑ์ชีวภาพหลายประเภทสามารถทดแทนผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากปิโตรเลียมได้

แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ในเอกสารฯ ระบุว่า ให้มีกลไกสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนที่ เป็นผู้ผลิตที่ก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจก สามารถลงทุนปลูกป่าในพื้นที่ของรัฐ จำนวน 3.2 ล้านไร่ (พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม พื้นที่ป่าถูกบุกรุก และพื้นที่ป่าชุมชน ป่าแนวชายฝั่ง และป่าชายเลน) เพื่อใช้เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน (Carbon sink) และการจัดสรรคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) จากการปลูกป่าดูแลป่า จำนวน 9.64 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (เป้าหมายอยู่ที่ลดลงจำนวน 10 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์) ให้สามารถใช้ในการชดเชยการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon Offset) การทำสิ่งนี้จะก่อให้เกิดรายได้ครัวเรือนจากการมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 1,535 ล้านบาท แต่ในเอกสารฯ ไม่ได้มีการระบุรายละเอียดของจำนวนครัวเรือนและชุมชน ที่ได้รับประโยชน์จากการมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น และไม่ได้ระบุถึงรายละเอียดที่มาและรูปแบบของการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนจำนวนกว่า 1,535 ล้านบาท

ในประเด็นเรื่อง เครดิตคาร์บอน ที่ระบุอยู่ในแผนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ว่าอุตสาหกรรมสามารถซื้อเครดิตคาร์บอน และใช้สถิติจากการปลูกป่า เพื่อทดแทนผลต่อสิ่งแวดล้อมที่มาจากกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมของตน ภาครัฐจำเป็นต้องระดมความคิดอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดช่องโหว่ทางเศรษฐกิจ อันหมายถึงภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรมให้ความสนใจในการซื้อเครดิตคาร์บอน มากกว่าการปรับปรุงคุณภาพกระบวนการผลิตให้ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากต้นทุนการซื้อเครดิตคาร์บอน อาจจะมีคํมทุนมากกว่าการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพกระบวนการผลิต และผลกระทบจากการปลูก

ป่าที่มีต่อชาวบ้าน อุทสาหกรรมที่เข้าไปปลูกป่า แต่กลับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ และมีการดำเนินการทางกฎหมาย กลายเป็นการสร้างผลกระทบและปัญหาใหม่มากกว่าสร้างความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์สาขาด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ในเอกสารฯ ระบุว่า รัฐบาลได้เน้นการท่องเที่ยวที่คุณภาพสูง คือให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงไปสู่เมืองรองเนื่องจากร้อยละ 80 ยังคงกระจุกตัวเพียงแค่ 8 จังหวัดเท่านั้น ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อพื้นที่ในการแย่งชิงทรัพยากร กระทบบวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยปรับให้กลายเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สร้างสรรค์ สนุก สะดวก และปลอดภัย ด้วยนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง คือนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเต็มใจจ่ายเพิ่ม เพื่อตอบสนองคุณค่าประสบการณ์ และสร้างสังคมสุขภาวะ อีกทั้งรัฐบาลจะมีการผลักดัน Global Wellness Travel Ranking เป็น Top 5 ภายในปี พ.ศ. 2570 และมีการจ้างงานด้าน wellness เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากปี พ.ศ. 2563 มีการผลิตกำลังคนในสาขานี้อย่างน้อย 20,000 รายต่อปี มีการพัฒนาเรื่องราวภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นของดีท้องถิ่น มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การชำระเงินออนไลน์ (Public Payment Gateway) ทั้งยังทราบข้อมูลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

แม้ปัจจุบันจะมีการส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์ให้ไปสู่ในท้องถิ่นมากขึ้น แต่เรื่องการตามแนวโน้มที่เป็นกระแสและความคิดสร้างสรรค์นั้น การพัฒนาของกรุงเทพฯ ยังคงมีความก้าวหน้ามากกว่าหลายส่วน การหาทางเชื่อมโยงประสบการณ์ ความเข้าใจในผู้บริโภค มาตรฐานการบริการ ความคิดสร้างสรรค์ของคนเมือง บูรณาการเข้ากับความเข้าใจในความจริงใจ การบริการด้วยน้ำใสใจจริง เอกลักษณ์และความหลากหลายของคนในพื้นที่ เพื่อสามารถออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจงในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งร่วมกันวางแผนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบเส้นทางข้ามพื้นที่ (Cross Cluster) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้พบประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำแบบกันอย่างในอดีตที่มักจะเป็นการตลาดแบบเลียนแบบ (Me too Marketing) จะยิ่งทำให้มีการกระจายรายได้ไปสู่เมืองรองและภาคส่วนต่าง ๆ อย่างแท้จริง

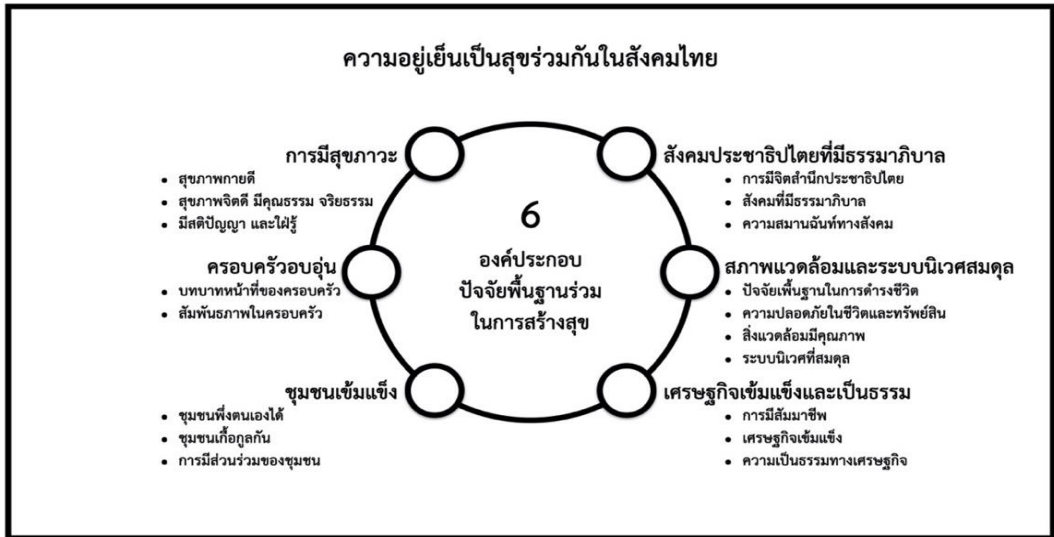
ในประเด็นเรื่องการกระจายรายได้ ยังคงกระจุกตัวแค่บางกลุ่ม แต่ยังไม่ได้ระบุแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมและกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในวงกว้างมากขึ้น การผลักดันเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นฉันทามติร่วมกันในชุมชนที่ปรารถนาในการผลักดันโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ การผลักดันสหกรณ์การเกษตรให้กลายเป็นคลัสเตอร์ ผู้ประกอบการเพื่อสังคม การทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมพื้นที่รอบข้าง ไม่ใช่แค่พื้นที่ตำบล เทศบาลของตนเท่านั้น เพื่อก่อให้เกิดรายได้ร่วมกัน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 โมเดลเศรษฐกิจ BCG กับความอยู่เย็นเป็นสุข

เมื่อพิจารณาคำว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Development จึงเป็นคำที่มีองค์ประกอบของ (1) สุขภาวะที่ดีของมนุษย์ (Human Well-Being) หรือเรียกอีกอย่างว่า ความสุข (Happiness) (2) ความครอบคลุมทางสังคม (Social Inclusion) และ (3) ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (Environmental sustainability) การพัฒนาที่ครบทั้งสามองค์ประกอบจึงส่งผลให้เกิดความยั่งยืนและมีความสุข (United Nations, 2015)

ประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย เพื่อมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) แต่ก็ยังมีผลในทางปฏิบัติเพียงเล็กน้อย ขาดความต่อเนื่อง และยังไม่ได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย อีกทั้ง ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) แต่กลับไม่มีดัชนีชี้วัดดังกล่าวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มีหลงเหลือแค่เพียงข้อความที่ระบุว่า ประชาชนไทยมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี (Standard of Living) ความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) และความสุข (Happiness) ที่เป็นเป้าประสงค์เท่านั้น ผู้เขียนจึงได้หยิบยกดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขมาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความสอดคล้อง และตรวจสอบไม่ให้เกิดเป็นเพียงข้อความในเอกสารเท่านั้น แต่ไม่ได้ดำเนินการสู่การชี้วัดความสุขในท้ายที่สุดจริง

ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ภายใต้การนำและผลักดันจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการระดมความคิดและการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สถานะของประเทศ และใช้ติดตามประเมินผลการพัฒนา ว่าทิศทางการพัฒนาประเทศและการกำหนดนโยบายสาธารณะยังคงส่งผลต่อความสุขของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ได้มีการกำหนดความหมายของการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน หมายถึง สภาวะที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง ดึงมา นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามความหมายข้างต้น จึงนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยมีปัจจัยพื้นฐานร่วมในการสร้างสุขอยู่ 6 องค์ประกอบหลัก อันได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) ครอบคลุมอบอุ่น 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล 6) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม ดังภาพประกอบที่ 1.1 และมี 18 องค์ประกอบย่อย

ภาพประกอบที่ 1.1 องค์ประกอบปัจจัยพื้นฐานร่วมในการสร้างสุข

องค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคล ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดียึดมั่นในคุณธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) สุขภาพกายดี 2) สุขภาพจิตดี มีคุณธรรม จริยธรรม 3) มีสติปัญญาและใฝ่รู้

องค์ประกอบที่ 2 ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายในบรรยากาศที่สงบสุข ด้วยการทำบทบาทหน้าที่ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน แยกได้เป็น 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ของครอบครัว และ 2) สัมพันธภาพในครอบครัว

องค์ประกอบที่ 3 ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมีความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน / ท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ชุมชนพึ่งตนเองได้ 2) ชุมชนเกื้อกูลกัน และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม เป็นเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลที่มีสัมมาชีพที่มั่นคง ก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน อยู่ภายใต้เศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เสถียรภาพมีการกระจายรายได้ และกระจาย

ผลประโยชน์การพัฒนาในกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียม นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ และหลุดพ้นจากปัญหาความยากจน แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) เศรษฐกิจเข้มแข็ง 3) ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

องค์ประกอบที่ 5 สภาพแวดล้อมดี และระบบนิเวศที่สมดุล หมายถึง การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ อาศัยอยู่ในสังคมที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และมีระบบนิเวศที่สมดุล เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน แยกได้เป็น 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3) สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดี 4) ระบบนิเวศที่สมดุล

องค์ประกอบที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล คนมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพ มีความสัมพันธ์ต่อกันบนพื้นฐานของความยุติธรรม ยอมรับ เคารพและปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน และร่วมกันบริหารจัดการประเทศกับภาครัฐ เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาลที่มีความโปร่งใส คำนึง และเป็นธรรม นำไปสู่สังคมสมานฉันท์ มีสันติสุขอย่างยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับนานาชาติได้อย่างเป็นมิตร แยกได้เป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย 2) สังคมที่มีธรรมาภิบาล และ 3) ความสมานฉันท์ทางสังคม

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลเศรษฐกิจ BCG กับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข จะเห็นยุทธศาสตร์ที่นำการขับเคลื่อนประเทศด้วยเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขในองค์ประกอบที่ 3 ชุมชนเข้มแข็ง ในองค์ประกอบที่ 4 คือ เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม กับองค์ประกอบที่ 5 ในเรื่องสภาพแวดล้อมดีและระบบนิเวศที่สมดุล เท่านั้น แม้จะบอกว่าเป็นการขับเคลื่อนที่คาบเกี่ยวเรื่องสังคมด้วยก็ตาม แต่เมื่อพิจารณารายละเอียด มิติการปฏิรูปโครงสร้างทางสังคมได้ขาดหายไป ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบที่ 1 การมีสุขภาวะ แม้ว่าจะมีสาขายุทธศาสตร์ที่ 2 ในเรื่องสุขภาพและการแพทย์ก็ตาม ซึ่งเป็นการตอบโจทย์ด้านการบริการเรื่องสุขภาพกายที่ดีเพียงอย่างเดียว ไม่มีเรื่องสุขภาพจิต คุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาสติปัญญาและการใฝ่รู้ อีกทั้งการตอบโจทย์กับกลุ่มลูกค้าต่างชาติมากกว่าภายในประเทศ และตอบโจทย์กลุ่มลูกค้ามีฐานะมากกว่าตอบโจทย์ประชาชนในทุกฐานะ ทุกรูปแบบ ในขณะองค์ประกอบที่ 2 ครอบคลุมรอบอุ่น และองค์ประกอบที่ 6 สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล กลับไม่มีการระบุถึง

ในองค์ประกอบที่ 3 เรื่องชุมชนเข้มแข็ง จะสอดคล้องกับสาขายุทธศาสตร์ที่ 4 การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ประสงค์จะนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน มูลค่าของดีท้องถิ่น แต่ยังขาดมิติการมีส่วนร่วมของชุมชนในสาขายุทธศาสตร์ที่ 1 - 3 ที่ควรจะมีแผนในการผลักดันให้ชุมชน หรือเครือข่าย

รวมตัวกันในการผลักดันแต่ละสาขายุทธศาสตร์มากขึ้น เช่น การรวมกลุ่มทำเป็นชุมชนด้านการเกษตร ชุมชนด้านอาหาร ชุมชนที่ให้บริการด้าน Wellness ชุมชนที่มีการใช้ศิลปะของเสียร่วมกัน เป็นต้น

ในองค์ประกอบที่ 4 เรื่องเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม แม้ว่าจะสอดคล้องกับทั้ง 4 สาขายุทธศาสตร์ แต่ก็ยังมีแนวโน้มที่น้ำหนักผลประโยชน์และรายได้จะกระจุกอยู่แค่บางกลุ่มผลประโยชน์ เช่น สาขายุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องสุขภาพและการแพทย์ การเป็นศูนย์กลางการให้บริการทางการแพทย์และสุขภาพ ผลประโยชน์และรายได้ยังคงอยู่ที่กลุ่มเครือโรงพยาบาลที่มีศักยภาพมากกว่า ไม่ได้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และผลประโยชน์จากการพัฒนาไปสู่ทุกคนทุกระดับ และยังไม่นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ตามเป้าประสงค์ของแผน

ในองค์ประกอบที่ 5 สภาพแวดล้อมดีและระบบนิเวศที่สมดุล แม้ว่า BCG จะเป็นโมเดลเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และระบบนิเวศที่สมดุล มีความหลากหลายทางชีวภาพ แต่การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ การอาศัยอยู่ในสังคมที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยังคงเป็นช่องว่างที่ยังไม่เห็นการดำเนินงาน เนื่องจากยังไม่มีมาตรการปฏิรูปสังคมอย่างจริงจัง

บทสรุป: ความท้าทายต่อโมเดลเศรษฐกิจ BCG

โมเดลเศรษฐกิจ BCG ถูกริเริ่มด้วยความมุ่งมั่นและวัตถุประสงค์ที่ดีและเป็นประโยชน์ เพราะเป็นการริเริ่มในการใช้ประโยชน์จากฐานความรู้ การวิจัย เป็นการยกระดับจากประเทศที่เป็นฐานแรงงานผลิตที่มีทุนจากต่างประเทศทั้งรูปแบบเงินและรูปแบบเทคโนโลยี แต่ขาดกระบวนการในการศึกษาและก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ การริเริ่มในโมเดลเศรษฐกิจ BCG จึงเป็นก้าวแรกที่ประเทศสามารถขยับไปแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ได้ อีกทั้งเป็นการริเริ่มในการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางทรัพยากร ซึ่งเป็นจุดแข็งที่ประเทศไทยมีอยู่แต่ไม่เคยถูกนำมาพัฒนา แม้ความมุ่งมั่นและวัตถุประสงค์ที่ดีเป็นประโยชน์ แต่แผนปฏิบัติงานไม่สอดคล้องก็จะทำให้ผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้

นโยบายการดำเนินงานโมเดลเศรษฐกิจ BCG ตามรายละเอียดในเอกสารฯ ข้างต้น สะท้อนให้เห็นกรอบการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายเป็นแบบบนลงล่าง (Top-Down) ไม่ใช่การสร้างบนรากฐานการมีส่วนร่วมและความพร้อมของชุมชน (Bottom-Up) ภายใต้ระบบวัฒนธรรมแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม (Hegemony) โดยการเข้าไปบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรทางการเกษตรของเกษตรกร และดำเนินการปรับเปลี่ยนเข้ามาเป็นทรัพยากรของกลุ่มเอกชน ทั้งในแง่ทรัพยากรแรงงาน ทรัพยากรวัตถุดิบทางการเกษตร และทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนผ่าน ส่งผลให้ภาคเอกชนเป็นผู้นำ เป็นผู้รับผลประโยชน์

มากกว่า ชุมชน ประชาชน และเกษตรกร การตัดสินใจจึงควรมาจากฉันทามติของชุมชน ที่มีความเข้าใจร่วมกัน และเลือกในการเข้าร่วม เลือกในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน ไม่ใช่การตัดสินใจของบางกลุ่มคนเท่านั้น

อีกทั้งสะท้อนให้เห็นช่องว่างบางส่วนของที่ขาดอยู่ ทั้งยังมีสิ่งท้าทายอีกมากมายที่จำเป็นต้องลงรายละเอียด ความไม่ชัดเจนในนโยบาย รายละเอียดแผนปฏิบัติงานที่ไม่ครบถ้วน ก็จะทำให้ผู้นำนโยบายไปดำเนินการไปผิดทิศทาง ผู้ที่รับผลจากนโยบายไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุด แม้ว่าในแผนปฏิบัติงานยังไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจน แต่ยังคงมีช่วงเวลาในการปรับปรุงและเพิ่มเติมรายละเอียดให้มีความครบถ้วน ผู้เขียนจึงเรียกร้องให้ภาครัฐเชิญชวนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งภาคเอกชน อุตสาหกรรม ภาคการศึกษา ชุมชน ภาคประชาสังคม มาร่วมดำเนินการลงรายละเอียด เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานอย่างรอบคอบและครบถ้วนตามข้อเสนอบางส่วนที่ผู้เขียนได้นำเสนอ ภาครัฐควรที่จะกำหนดคณะติดตามการขับเคลื่อน BCG ให้มีความสอดคล้องกับนโยบาย และให้สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานให้ตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาที่แท้จริง อีกทั้งควรที่จะกำหนดนโยบายให้สอดคล้องและสะท้อนกับดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขที่ได้กำหนดขึ้นมา โดยเพิ่มองค์ประกอบอื่น ๆ ตามดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข แม้ว่าโมเดลเศรษฐกิจ BCG จะถูกออกแบบมาด้วยการให้น้ำหนักมิติเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก แต่รัฐบาลจำเป็นต้องยกระดับมิติสังคมให้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน เพราะถ้าไม่ให้น้ำหนักในการปฏิรูปสังคม ก็จะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำเนื่องจากคนรับผลประโยชน์ยังคงเป็นผู้ที่ครองอำนาจนำ และส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมเหมือนเช่นเดิม

เอกสารอ้างอิง

- Agricultural Land Reform Committee. (2011). *Proposal for agricultural land management reform* [in Thai]. Bangkok: TQP.
- Anan Ganjanapan. (2000, November). Farmer's rights and resource management for sustainable development [In Thai]. Retrieved from <http://www.mcc.cmu.ac.th/Seminar/pdf/669.pdf>
- Bank of Thailand Learning Center. (2018, December 14). Tom Yum Kung Crisis in 2540 [In Thai]. Retrieved from https://www.botlc.or.th/item/kc_recommendation/00000000014

- Bank of Thailand. (2022, July). Headline inflation July 2565 [In Thai]. Retrieved from <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Pages/OverviewInflation.aspx>
- Cabinet and Royal Gazette Publishing Office. (2008). *Thailand cabinet policy statement* [In Thai]. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing Office.
- Chalermchai Kittisaknawin, Kosin Techaniyom, Wutthichai Arakpothchong, & Worapol Pinit. (2563). *Causal factors influencing the income distribution of middle income countries and the relevance of governance indicators: International approaches to reduce inequality in Thailand* [In Thai]. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022, February). Bio-circular-green economy action plan 2564-2570 [In Thai]. Retrieved from <https://www.bcg.in.th/bcg-action-plan/>
- Office of the National Economic and Social Development Council (2007). *Supporting documents of the green and happiness in Thai society 2550* [In Thai]. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC).
- NESDC. (2018). Thailand's 20-Year national strategy [In Thai]. Retrieved from <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>
- NESDC. (n.d.). The national economic and social development plan [In Thai]. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue
- Pakdee Rattanamuk. (2018). *Thailand 4.0: Discover Thailand?* [In Thai]. Bangkok: Panyachol Printing.
- Pichai Ratnatilaka Na Bhuket. (2016). Critical theory [In Thai]. In *Philosophy of social science: Foundation of social paradigms for social science research* (2nd ed., pp. 173-188). Bangkok: Bangkok Block.
- Puey Ungphakorn Institute for Economic Research. (2020, July 15). In depth analysis of Thailand three-decade-inequalities episode 1 [In Thai]. Retrieved from <https://www.pier.or.th/abridged/2020/17/>
- Royal Gazette on the Issuance of Community Title Deeds B. E. 2553. *Royal Thai Government Gazette*, 127, 73 (11 June 2010), 1-4

- Suvit Maesincee. (2020, May 21). The world is changing; people are adopting: From breaking the traps to sustainability [In Thai]. Retrieved from https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/the-world-changes-people/
- Thailand Science Research and Innovation. (2020, September 12). *TSRI virtual forum 2563: EP.02 inequality time bomb national development traps* [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=JzQTUivcm8s>
- The National Science and Technology Development Agency. (2021, February 6). *Bioeconomy* [in Thai]. Retrieved from <https://www.bcg.in.th/bioeconomy/>
- United Nations. (2558). *Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development*. Retrieved from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Yos Santasombat. (2004). *Ethnic ecology biological resources and community rights* [In Thai]. Chiang Mai: Within Design.